

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QITUVCHI - O'QUVCHI
MUNOSABATINING MUHIMLILIG DARAJASI**

Хайитова Зилола Махмуджоновна

Zilolahayitova16@gmail.com

Низомий номли ТДПУ

“Умумий психология” кафедраси ўқитувчиси

Abdullayev Ziyodulla

Fizika va Astronomiya fakulteti talabasi

Har bir inson o'z hayotini o'zgartirgan o'qituvchini, shuningdek, qisqa vaqt ichida hayotini baxtsiz qilgan kishini juda yaxshi eslab qoladi. Negaki o'qituvchi-shogird munosabatlari doimo o'qitishning zamirida turadi. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi ijobiy munosabatlar ijtimoiy va hissiy rivojlanishga yordam beradi. Biroq, o'quvchi va o'qituvchilar o'rtasidagi qarama-qarshilik bilan tavsiflangan munosabatlar muqarrar ravishda tashvish, norozilikka olib kelishi mumkin.

Yuqori o'quvchi va o'qituvchi munosabatlari o'quvchilarni boshlang'ich maktabda xulq-atvor muammolarini boshdan kechirish xavfidan himoya qiladi. Bundan tashqari, o'quvchilar o'qituvchilar bilan yuqori sifatli munosabatlarga ega bo'lish orqali o'zlari haqida ijobiy nuqtai nazarga ega bo'lgan o'quvchilarga nisbatan, o'qituvchilar bilan past sifatli munosabatlarga ega bo'lgan o'quvchilar o'zlariga nisbatan salbiy qarashlarini namoyish etishlari haqida ko'proq dalillar mavjud, bu esa xatti-harakatlar bilan bog'liq muammolarga olib keladi. Shunday qilib, o'qituvchilarning kundalik o'zaro ta'siri va sifatini oshirish juda muhimdir. O'qituvchilarning his-tuyg'ulari o'z o'quvchilariga bo'lgan e'tiqodlarining asosi va psixologik jihatdan xavfsiz bo'lish qobiliyati sifatida tobora ko'proq e'tirof etilmoqda. Shu bilan birga, o'qituvchilarning o'quvchilar va o'qituvchi munosabatlariga bo'lgan e'tiqodlari ularning o'zaro munosabatlarida namoyon bo'ladi.

Boshlang'ich o'quvchilarining maktabga moslashishiga ta'sir qiluvchi omil dastlab o'qituvchi va sinf muhitidir. Maktab o'qituvchilari boshlang'ich o'quvchilariga his-tuyg'ularini engishga yordam beradigan bilim, munosabat va ko'nikmalarga ega bo'lishlari juda muhimdir. Boshlang'ich maktabda o'quvchi va o'qituvchi munosabatlarini rivojlantirish o'quvchilarning xulq-atvor muammolarini tuzatish uchun juda muhimdir. O'qituvchilar xulq-

atvori muammosi bo'lgan o'quvchilarni rivojlanish traektoriyalarining to'g'ri yo'lga yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quvchilar bilan ijobiy munosabatlar o'rnatishdagi roli va o'qituvchilarga qanday qilib ma'lumot berishlari haqida xabardorligi o'quvchilarni ta'limiga muhim ta'sir ko'rsatishi va talaba-o'qituvchi munosabatlari alohida ko'rib chiqiladi. Shu sababli, o'quvchi va o'qituvchi munosabatlari va xatti-harakatlari muammolarini yaxshiroq tushunish uchun qo'shimcha tadqiqotlar talab etiladi. Darhaqiqat, o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlar o'quvchining sinfga bo'lgan hissiy munosabati bilan bog'liq, shuning uchun o'qituvchilar o'quvchilarning sinfda o'rganish bilan shug'ullanishi uchun ijobiy sinf muhitini ta'minlashi kerak.

Talaba va o'qituvchi munosabatlari ziddiyat va yaqinlik bilan tavsiflanadi. Konflikt darajalari bilan tavsiflangan munosabat salbiy munosabatlarni tavsiflaydi. Biroq, yaqinlik "ishonch, iliqlik va kam ziddiyat" bilan tavsiflangan munosabat ijobiy munosabatlari ko'rsatadi va o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi bunday munosabatlar ishonch, iliqlik, yaqinlik, g'amxo'rlik, tushunish, o'zaro tan olish, ochiq muloqot va hamkorlik bilan tavsiflanadi.

Bundan tashqari, boshlang'ich maktabda o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi ziddiyat ko'plab xulq-atvor muammolarining asosiy sababidir. O'qituvchilar odatda e'tibor bermaslik xulq-atvori bilan bog'liq muammolarni ko'rsatadigan, so'ngra ijtimoiy qobiliyat va o'zaro munosabatlarni xavf ostiga qo'yadigan, maktabning yaxshi ishlashiga to'sqinlik qiladigan, maktab ishiga ijobiy munosabatning rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan va maktabdan qolib ketish xavfini oshiradigan o'quvchilar bilan qiyinchilik va nizolarga duch kelishadi. Ijobiy o'quvchi va o'qituvchi munosabatlari esa o'quvchilarga hayotiy ijtimoiy va akademik ko'nikmalarni rivojlantirish uchun qulay sharoitlarni ta'minlash orqali maktabdagi ta'lim muhitida psixologik jihatdan xavfsiz his qilishlariga imkon beradi.

O'qituvchilar bilan ijobiy munosabatlarni rivojlantirishda talabalar to'g'ri xulq-atvorni, jamiyat tomonidan qabul qilingan tegishli qoidalarni o'rganadilar. Ko'pgina tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ziddiyat tashqi xulq-atvor bilan sezilarli darajada bog'liq. Shu sababli, o'qituvchilar mazmunli o'rganishga ijobiy ta'lim muhitini yaratish uchun ijobiy o'quvchi va o'qituvchi munosabatlarini rivojlantirishga vaqt ajratishlari kerak.

Boshlang'ich maktab o'qituvchilarini tayyorlash asosan samarali o'qitish strategiyalariga qaratilgan, lekin o'quvchi va o'qituvchi munosabatlariga emas (O'Conner va boshqalar, 2011).

Boshlang'ich maktabda o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlarni rivojlantirish o'quvchilarning xatti-harakatlaridagi muammolarni hal qilish va tuzatishda muhim ahamiyatga ega. Shu maqsadda o'qituvchilar xulq-atvori muammolari bo'lgan o'quvchilarni rivojlanish traektoriyalarining to'g'ri yo'nalishlariga yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, maktab maslahatchilari va o'qituvchilari to'g'ri bilim, munosabat va ko'nikmalarga ega bo'lishlari juda muhimdir.

Adabiyotlar ijobiy ta'lim yutuqlariga hissa qo'shadigan ijobiy o'quvchi va o'qituvchi munosabatlarning muhimligini ko'rsatadi, lekin o'qituvchilar yaxshi munosabatlarni rivojlantirish uchun aynan nima qilishlari mumkinligini bilishlari kerak. Xavf ostida bo'lgan o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha munosabatlar o'quvchining boshlang'ich maktabda yuqori darajadagi xatti-harakatlar muammolarini rivojlanishiga yo'l qo'ymaslik uchun juda muhimdir. O'qituvchilar maktab kuni davomida shaxslararo va o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'lim o'zaro ta'siri orqali o'quvchilarda ko'nikmalarni rivojlantirish mumkin. O'zaro ta'sirlar ijobiy o'quvchi va o'qituvchi munosabatlariga olib kelganda ijtimoiy hissiy ta'limni qo'llab-quvvatlaydi, o'qituvchilarga talabalar uchun ijtimoiy hissiy kompetentsiyalarni o'rgatish imkonini beradi va xatti-harakatlar muammolarini yaxshilaydi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlar bevosita akademik natijalar bilan bog'liq, chunki ko'plab tadqiqotlar ijobiy o'quvchi va o'qituvchi munosabatlari akademik muvaffaqiyat uchun muhimligini tasdiqlaydi. Xuddi shunday, ijobiy o'quvchi va o'qituvchi munosabatlari talabaning ijtimoiy, hissiy va akademik muvaffaqiyatga erishish qobiliyati uchun muhimdir. Binobarin, talaba va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlar munosabatlarning xulq-atvor rivojlanishiga qanday ta'sir qilishini tushunishga yordam beradi, bunda o'quvchi va o'qituvchining ijobiy munosabatlari talabalarning akademik, xulq-atvori va ijtimoiy vakolatlari bilan ijobiy bog'liqdir. Shunga ko'ra, ijobiy o'quvchi va o'qituvchi munosabatlari muhim himoya choralari sifatida qaraladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. -- Москва: Гуман. Владос., 1999. - 512 с.
2. Jo'rayeva S.N. O'qituvchi imidji mas'uliyati bilan o'zaro aloqadorlik uyg'unligi // «Psixologiya». 2021. №2. B. 65-69.
3. <http://innosci.org/index.php/jarsp/article/view/262>.

**"YANGI O‘ZBEKISTONDA TABIIY VA IJTIMOIIY-GUMANITAR
FANLAR" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI**

Volume 2, Issue 11, 2024

4. Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress (JARSP) Volume: 01
Issue: 04 | 2022 ISSN: 2751-7551 <http://innosci.org>